

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Дмитра Моторного
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ЗАГАЛЬНОУНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ**

Кафедра суспільно-гуманітарних наук

***УКРАЇНСЬКА МОВА
(ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)***

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр»
(на основі повної загальної середньої освіти)**

денної форми навчання.

2019 р.

УДК 811.161.2'276.6(075.8)

ББК 81.2 Укр-923

Ш 68

Затверджено методичною радою

Навчально-наукового інституту загальноуніверситетської підготовки

(протокол від 23.05.19. року)

Рецензенти: Коваль О. В., кандидат філологічних наук, доцент

Тітова О.А., кандидат педагогічних наук

Укладачі: Шлєіна Л. І., Зімонова О. В.

Ш 68 методичні вказівки до практичних занять з української мови (за професійним спрямуванням) для здобувачів ступеня вищої освіти ОР «Бакалавр» денної форми навчання (на основі повної загальної середньої освіти)Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного.Мелітополь: ФО-П Однорог Т. В., 2019. 96 с.

Методичні вказівки з української мови (за професійним спрямуванням) для студентів денної форми навчання розроблено відповідно до робочої програми дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів денної форми навчання.

Методичні вказівки призначені для підвищення підготовки, практичного оволодіння основами офіційно-ділового, наукового, розмовного, стилів української мови, що забезпечить професійне спілкування на належному мовному рівні та складання різних типів документів. Правильно добираючи мовні засоби, що репрезентують їх специфіку, українська мова за професійним спрямуванням допоможе студентам заповнити прогалини в знаннях з української мови, сприятиме розвитку їхньої загальної культури мовлення, а також усвідомленому та ґрунтовному оволодінню мистецтвом ведення ділової кореспонденції.

© Л. І. Шлєіна, О. В. Зімонова, 2019

ЗМІСТ

Вступ	5
Тема 1. Державна мова мова професійного спілкування. Стилі мови.....	6
Тема 2. Основи культури української мови.....	23
Тема 3. Етикет ділової людини.....	37
Тема 4. Спілкування як інструмент професійної діяльності.....	64
Тема 5. Риторика і мистецтво презентації.....	85
Тема 6. Культура усного фахового спілкування.....	104
Тема 7. Форми колективного обговорення професійних проблем.....	123
Тема 8. Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації.....	144
Тема 9. Документація з кадрово-контрактних питань.....	166
Тема 10. Довідково-інформаційні, обліково-фінансові та розпорядчі документи.....	176
Тема 11. Етикет ділового листування.....	192
Тема 12. Українська термінологія в професійному спілкуванні.....	212
Тема 13. Науковий стиль і його засоби у професійному спілкуванні.....	221
Тема 14. Основи науково-технічного перекладу.....	241
Перелік навчально-методичної літератури	287

ВСТУП

Українська мова за професійним спрямуванням – одна з дисциплін гуманітарного циклу, що вивчаються на технічних спеціальностях. Вона передбачає ознайомлення із різними видами ділових документів, набуття студентами навичок їх укладання, засвоєння етикету ділової кореспонденції.

Методичні вказівки передбачають ознайомлення з мовним законодавством України, вивчення норм української літературної мови (орфографічних, пунктуаційних, лексичних, морфологічних, синтаксичних, стилістичних) у професійному спілкуванні, правил складання професійних документів, з'ясування особливостей усного професійного мовлення, особливостей використання лексики і фразеології в професійному спілкуванні, засвоєння відомостей про терміни, професіоналізми, номенклатурні назви, опанування основ науково–технічного перекладу.

Дидактична мета курсу:

- розширення знань про українську мову як національну мову українського народу, виховання поваги до української літературної мови;
- набуття знань про особливості офіційно-ділового стилю, класифікацію документів, структуру тексту документа, вимоги щодо складання й оформлення ділових паперів.

Студенти повинні знати:

- роль мови у суспільному житті, мовні норми, розрізняти поняття «національна мова» і «літературна мова»;
- функціональні стилі української літературної мови, найважливіші риси, що визначають діловий стиль;
- види документів за класифікаційними ознаками; основні правила оформлення реквізитів; вимоги до тексту документа, оформлення сторінки.

Студенти повинні вміти:

- давати визначення понять, що є основними для курсу УМПС;
- визначати типи документів за класифікаційними ознаками;
- правильно оформляти реквізити;
- послуговувати стійкими словесними формулами.
- складати професійні тексти і документи, дотримуючись норм сучасної української літературної мови;
- аналізувати і коригувати фахові тексти відповідно до норм української літературної мови;
- складаючи професійні тексти і спілкуючись усно, правильно використовувати фахову термінологію, номенклатуру, фразеологію, іншомовні слова та їхні українські відповідники.

Практичне заняття № 1

Тема: Державна мова – мова професійного спілкування. Стилї мови

Методи: бесїда, діагностика знань, самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета: Розширення знань про українську літературну мову і мову професійного спілкування; засвоєння понять про мову, мовленнєву, комунікативну компетенцію; забезпечення оволодіння орфоепічними, лексичними, стилістичними, граматичними нормами сучасного українського професійного мовлення.

Завдання для підготовки до практичного заняття:

План:

1. Предмет і завдання курсу «українська мова (за професійним спрямуванням)».
2. Роль мови в суспільному житті. Природа і функції мови.
3. Національна та літературна мова. Мовні норми.
4. Мовне законодавство і мовна політика в Україні. Державна мова в Україні.

1. Прочитайте. Прокоментуйте процитовані статті з Конституції України. Свої міркування аргументуйте.

Статті Конституції України щодо мов З Розділу I

Стаття 10.

Державною мовою в Україні є українська мова.

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом.

Стаття 11.

Держава сприяє консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвиткові етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

Стаття 12.

Україна дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави.

З Розділу II

Стаття 24.

Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Стаття 53.

Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

Стаття 103.

Президентом України може бути обраний громадянин України, який досяг тридцяти п'яти років, має право голосу, проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років та володіє державною мовою.

З Розділу XII

Стаття 148.

Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який на день призначення досяг сорока років, має вищу юридичну освіту і стаж роботи за фахом не менш як десять років, проживає в Україні протягом останніх двадцяти років та володіє державною мовою.

2. Визначте, до яких функціональних стилів належать подані фрагменти текстів, охарактеризуйте їхні стилістичні особливості.

Текст 1.

Дослідження термінології певного тексту ставить насамперед проблему: визначити взаємозв'язок авторської думки та використовуваного ним у науковій праці терміна для чіткості, точності й дохідливості її вираження; виявити структурні ознаки терміна та частоту його використання; окреслити етимологію терміна та його креативність; з'ясувати контекстуальну відповідність терміна, його роль як маркованого слова чи словосполучення тощо. Слід враховувати концептуальний підхід до мови та мовлення О. Потебні, особливо щодо того, що мова не є засобом вираження готової думки, а її створення; вона не відображає світоспоглядання, яке склалося, а діяльність, яка його складає. Наше завдання отримує таким чином конкретні межі: на підставі аналізу тексту розкрити авторську діяльність у підборі й застосуванні термінів, адже «заслуга митця не в тому мінімумі змісту, який думався йому при створенні, а в певній гнучкості образу, в силі внутрішньої форми збуджувати найрізноманітніший зміст»

Текст 2.

Недалеко от Богуслава, коло Росі, в довгому покрученому яру розкинулось село Семигори. Яр в'ється гадюкою між крутими горами, між зеленими терасами; од яру на всі боки розбіглись, неначе гілки дерева, глибокі рукави й поховались десь далеко в густих лісах. На дні довгого яру блищать рядками ставочки в очеретах, в осоці, зеленіють левади. Греблі обсажені столітніми вербами. В глибокому яру ніби в'ється оксамитовий зелений пояс, на котрому блищать ніби вправлені в зелену оправу прикраси з срібла. Два рядки білих хат попід горами біліють, неначе два рядки перлів на зеленому поясі. Коло хат зеленіють густі старі садки. На високих гривах гір кругом яру зеленіє старий ліс, як зелене море, вкрите хвилями. Глянеш з високої гори на той ліс, і здається, ніби на гори впала оксамитова зелена тканина, гарно побгалась складками, позападала в вузькі долини тисячами оборок та жмутів. В гарячий ясний літній день ліс на горах сяє, а в долинах чорніє. Над долинами стоїть сизий легкий туман. Ті долини здалека ніби дишуть тобі в лице холодком, лісовою вогкістю, манять до себе в тінь густого старого лісу.

Текст 3.

На питання: «Чи потрібна нам культура», кожен відповість, що безперечно так, бо без культури нема народу, бо культура – наша духовна скарбниця, бо це наше багатство, спадщина наших славних предків, бо ... Наша культура, звичайно ж, європейська, значить і Україна європейська держава, а ми - європейці.

Але де ж вона, ця культура, це багатство? У бібліотеках, музеях, архівах та в театрах, філармоніях, концертних залах? Так. А чому там відвідувачів менше, ніж в ресторанах, кафе, барах?

Чи може культура у якійсь таємничій скарбниці духу народу, у скрині, яку відривають на свята, щоб вдягнути вишиванки, пригадати коляди, гаївки, народні чи патріотичні пісні? Така собі атрибутивна культура, коли вдають когось, а не пізнають себе, щоб бути собою і відбутися.

Довкола розуміння культури побутує низка стереотипів, які уявляють культуру як щось статичне й абстрактне, і таке розуміння домінує серед численних захисників культури, державних чиновників, політиків з різних політичних таборів. Тому маємо в Україні чи не найбільше серед усіх країн законодавчих актів, які стосуються культури, так що Україна могла б претендувати на рекорд книги Гіннеса, якби була така номінація. А культурної політики нема.

Текст 4.

1. Держава визнає пріоритетну роль дошкільної освіти та створює належні умови для її здобуття.

Державна політика у сфері дошкільної освіти визначається Конституцією України та іншими нормативно-правовими актами і втілюється центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами виконавчої влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування. (Абзац другий частини першої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5460-VI (5460-17) від 16.10.2012)

2. Держава:

- надає всебічну допомогу сім'ї у розвитку, вихованні та навчанні дитини;

- забезпечує доступність і безоплатність дошкільної освіти в державних і комунальних дошкільних навчальних закладах у межах державних вимог до змісту, рівня й обсягу дошкільної освіти (Базового компонента дошкільної освіти) та обов'язкову дошкільну освіту дітей старшого дошкільного віку; (Абзац третій частини другої статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2442-VI (2442-17) від 06.07.2010)

- піклується про збереження та зміцнення здоров'я, психологічний і фізичний розвиток дітей;

- сприяє розвитку та збереженню мережі дошкільних навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форм власності.

3. Користуючись словниками, поясніть значення термінів і визначте сферу їх використання. Доберіть синоніми до поданих слів.

Професія, фах, спеціаліст, спеціальність, фахівець, спеціалізація, сумлінний, здібний, акуратний, успішний, компетентний, авторитет, анкета, заява, згода, професіонал.

4. Запишіть словосполучення, добираючи з дужок найбільш точне слово.

(Професійна, професіональна) кваліфікація, (тактична, тактовна) людина, принцип (методологічний, методичний), фонд (оснований, заснований), (книжковий, книжний) стиль, (економічне, економне) витрачання коштів, (інформаційна, інформативна) лекція, (тактичні, тактовні) заходи, алфавітний (показник, показчик), (обсяг, об'єм, розмір) знань, (писемний, письмовий) екзамен, науковий (ступінь, сепінь), (привласнювати, присвоювати) майно, (привласнювати, присвоювати) почесне звання, (одержувати, здобувати, діставати) стипендію, (одержувати, діставати, здобувати) освіту.

5. Опишіть свій майбутній фах і уявне робоче місце, використовуючи українську лексику. Запишіть терміни, пов'язані з педагогікою, розкрийте їх значення, з'ясуйте походження. Які із записаних термінів уживаються у практичній діяльності працівника навчального закладу?

6. Поясніть значення і специфіку наведених слів. Підберіть, де можливо, український відповідник.

Публіка, автобіографія, анфас, нотабене, персона нон грата, постскрипtum, репрезентувати, преамбула, постулат, аксіома, пафос, феномен, куратор, клан, концепція, директива, дисгармонія, лекція, семінар, альтернатива, прес- конференція, імідж, бланк, рейтинг, брифінг, афіша, вето, декларація, аргумент, статут, ультиматум.

Контрольні питання до теми:

1. Розкрийте зміст поняття «мова».
2. Розкажіть про українську мову професійного спрямування як навчальну дисципліну, зміст і завдання її.
3. Розкрийте зміст терміна « українська літературна мова». Якими ознаками відрізняється літературна мова від загальнонародної національної?
4. Дайте визначення мовної норми, назвіть різновиди мовних норм.
5. Назвіть словники, що фіксують орфографічні норми.
6. Який статус має українська мова в сучасній Україні.
7. Розкажіть про мову і мовленнєву професійну компетенцію.

Література:[1,4,5,8,9,10.]